

18-dars. WEB-SAYT TARKIBI BILAN ISHLASH

Barcha CMSlarning ishlash prinsipi deyarli bir xil, ya’ni ularning hammasida sayt dizayni va tarkibi bilan ishlash ko’zda tutiladi. Odatda, sayt dizayni kamdan-kam hollarda o’zgaradi, tarkibi esa nisbatan tez-tez o’zgarib turishi mumkin.

CMSlarning aksariyati vizual muharrir WYSIWYGdan foydalanishga asoslangan. Ushbu muharrir Office dasturlaridagi matn muharrirlariga juda o’xshash bo’lib, saytga vizual interfeys orqali ma’lumot qo’shish va uni o’zgartirish imkonini beradi. Sayt tarkibi hamda kiritilgan ma’lumotlar ma’lumotlar bazasida (MySQL) saqlanadi va mijoz so’roviga ko’ra sahifaga chiqarilishi mumkin.

BUNI BILASIZMI?

- Sayt sahfalariga qanday ma’lumotlar joylashtiriladi?
- Sayt sahfalariga audio va video ma’lumotlarni ham joylashtirish mumkinmi?

DIQQAT

Maqsadga yo’naltirilgan sayt muvaffaqiyatining darajasi uning tarkibi va mazmuni bilan belgilanadi. Yuqori sifatli tarkib nafaqat matn, balki rasm, video, audio, shuningdek, ma’lumothoma, sarlavha va metateglardan iborat bo’ladi. Biznes loyihalarni yuritishda tarkibning sifati bilan birga, uning vaqtiga bilan yangilanib turishi ham muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, saytning tarkibi bilan ko’proq foydalanuvchi tanishishi uchun ijtimoiy tarmoqlardan keng foydalanish kerak.

TAYANCH TUSHUNCHALAR

- **Menu** (menyu) – sayt sahfalariga o’tishni osonlashtiradigan bo’lim nomlari (menyu elementlari) bilan bog’langan guruhlardan iborat to’plam. Menyu elementlarini matn yoki belgi – ikonkalar bilan belgilash mumkin. Har bir saytning o’z menyusi bo’lishi lozim.

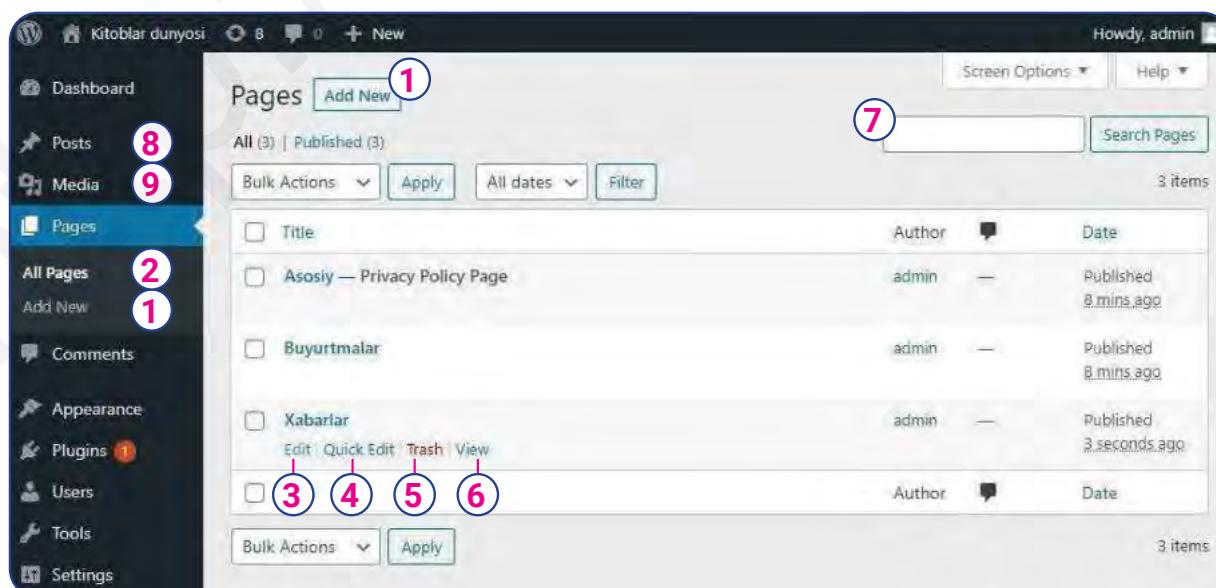
Foydalanuvchilar e’tiborini o’ziga jalb etadigan yuqori sifatli sayt yaratish uchun uning tarkibini kontentlar bilan to’ldirish lozim. Buning uchun quyidagilarga e’tibor qaratish zarur:

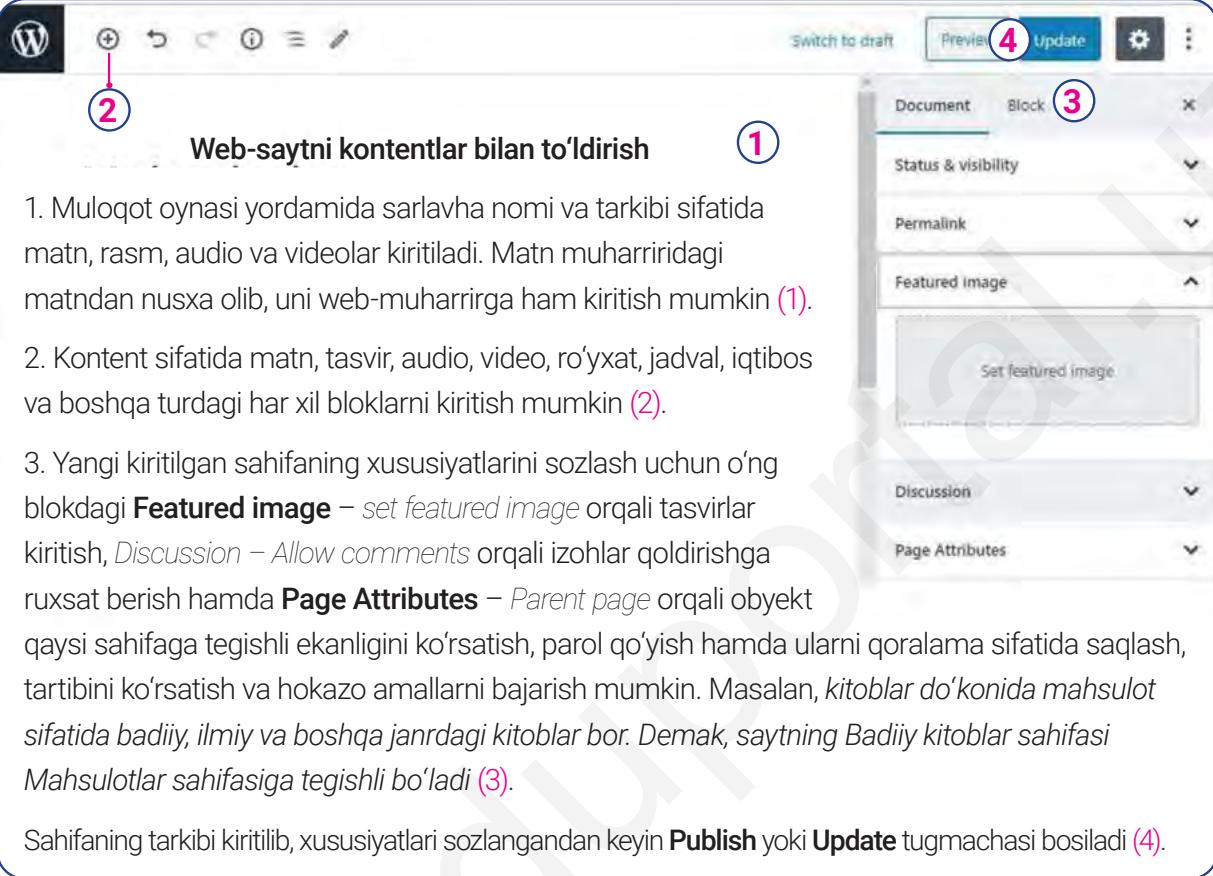
1. **Kontentning o’ziga xosligi.** Kontentdagi muallif matnlari takrorlanmas, o’ziga xos, yuqori sifatli, sodda, ravon hamda jozibali bo’lishi lozim.
2. **Kontentning mazmundorligi.** Internet tarmoqlarida mazmunsiz maqolalar juda ham ko’p bo’lib, ular orasidan o’quvchi har doim ham foydali ma’lumotni topavermaydi. Demak, kontent foydali, mazmunga boy bo’lishi bilan birga, professional tarzda tayyorlanishi lozim.
3. **Savodxonlik.** Matnning savodsizlarcha tayyorlanishi aksariyat saytlar uchun juda katta muammo tug’diradi. Sayt sahfalarida uchraydigan g’aliz va to’mtoq jumlalar, ularda uslubiy va imloviy xatolarning ko’pligi manbaga bo’lgan qiziqishni so’ndirishi muqarrar. Aksincha, professional muharrirlar faoliyat yuritadigan saytlar foydalanuvchilar tomonidan ko’proq e’tirof etiladi.

4. Kontentni taqdim etish. Katta matnlarni butunligicha, abzaslarga ajratmasdan, rasm va qo'shimcha materiallar bilan boyitmasdan taqdim etish, shuningdek, ulardagi tartibsiz joylashtirilgan audio va videomateriallar o'quvchiga kontentni tushunish uchun og'irlik qiladi. Puxta o'ylangan va shaklga solingan material o'quvchi diqqatini o'ziga jalb etib, asosiy e'tiborni qaysi elementlarga qaratish, uning muhim qismlarini ajratib olish va kengroq tushunishga yordam beradi. Shuningdek, matnli kontentni yaratishda imkon qadar kalit so'zlarni ko'proq ishlatalishga va ulardan samarali foydalanishga harakat qilish lozim.

Web-sayt tarkibini shakllantirish

- Sayt tarkibiga yangi sahifa qo'shish uchun **Pages** tarkibidagi **Add new** bo'limi yoki tugmachasi tanlanadi (1).
- Sayt sahifalari bilan ishlash uchun **Pages** tarkibidagi **All Pages** tanlanadi (2).
1. Sayt sahifasini o'zgartirish uchun sahifa nomi ustiga sichqoncha ko'rsatkichini olib kelib, **Edit** bo'limi tanlanadi (3).
- 2.2. Sayt sahifasi xususiyatini o'zgartirish uchun sahifa nomi ustiga sichqoncha ko'rsatkichini olib kelib, **Quick edit** bo'limi tanlanadi (4).
- 2.3. Sayt sahifasini o'chirish uchun sahifa nomi ustiga sichqoncha ko'rsatkichini olib kelib, **Trash** bo'limi tanlanadi (5).
- 2.4. Sayt sahifasining vizual holatini ko'rish uchun sahifa nomi ustiga sichqoncha ko'rsatkichini olib kelib, **View** bo'limi tanlanadi (6).
3. Sahifalarni qidirish uchun bo'sh maydonga sahifa nomi yoziladi va **Search page** tugmachasi bosiladi (7).
4. Xabarlarni qo'shish va tahrirlash **Posts** bo'limi yordamida amalga oshiriladi (8).
5. Sayt tarkibiga mediakontent (audio, video va tasvir) qo'shish uchun **Media** bo'limi yordamga keladi (9).

Web-saytni kontentlar bilan to'ldirish

1. Muloqot oynasi yordamida sarlavha nomi va tarkibi sifatida matn, rasm, audio va videolar kiritiladi. Matn muharriridagi matndan nusxa olib, uni web-muharririga ham kiritish mumkin (1).
2. Kontent sifatida matn, tasvir, audio, video, ro'yxat, jadval, iqtibos va boshqa turdag'i har xil bloklarni kiritish mumkin (2).
3. Yangi kiritilgan sahifaning xususiyatlarni sozlash uchun o'ng blokdagi **Featured image** – *set featured image* orqali tasvirlar kiritish, *Discussion* – *Allow comments* orqali izohlar qoldirishga ruxsat berish hamda **Page Attributes** – *Parent page* orqali obyekt qaysi sahifaga tegishli ekanligini ko'rsatish, parol qo'yish hamda ularni qoralama sifatida saqlash, tartibini ko'rsatish va hokazo amallarni bajarish mumkin. Masalan, *kitoblar do'konida mahsulot sifatida badiiy, ilmiy va boshqa janrdagi kitoblar bor. Demak, saytning Badiiy kitoblar sahifasi Mahsulotlar sahifasiga tegishli bo'ladi* (3).

Sahifaning tarkibi kiritilib, xususiyatlari sozlangandan keyin **Publish** yoki **Update** tugmachasi bosiladi (4).

Web-sayt menyularini shakllantirish

1. Sayt menyulari **Appearance** tarkibidagi **Menus** bo'limi yordamida yaratiladi (1). Sayt sahifalariga o'tish menu yordamida amalga oshiriladi. Menyular bir-biridan farq qilishi mumkin, shu sababli ular nomlari bilan ajratiladi. Masalan, yuqori menu, chap menu kabi.
2. **Edit menus** (2) bo'limi yordamida yangi menu yaratish [**Create a new menu** (4)] hamda menu tuzilmasini shakllantirish va menu uchun elementlar qo'shish mumkin.
3. Menyu elementlari sifatida sahifalar [**Pages** (5)], xabarlar [**Posts** (6)], turli sayt manzillari [**Custom Links** (7)] va boshqa elementlarni qo'shish mumkin. Buning uchun tegishli element tanlanadi (8) va **Add to menu** tugmachasi bosiladi (9).
4. Menyu tuzilmasini shakllantirishda, eng avvalo, **Menu Name** orqali menyuga nom beriladi (10), so'ngra qo'shilgan elementlar nomi tahrir qilinadi (11) va ortiqchasi **Remove** yordamida o'chiriladi (12).
5. Menyu tuzilmasi shakllantirilganidan keyin, u **Save menu** orqali saqlanadi (13).
6. Saytning menyulari sahifaning yuqori, chap, o'ng va quyi qismlarida joylashadi. **Manage Locations** yordamida yaratilgan menyularni mos qismlarga (yuqori, o'ng, chap va quyi bloklarga) biriktirish mumkin (3).